

DRAPAC (115) *vb impf*

drapać (115), [**drapić**].

W inf: drap- (24), drąp- (7); drap- *OpecŻyw, BibRadz, Mącz, RejZwierc* (2), *BudBib, BierEz* (2), *Calag, KochPs, SkarŻyw* (8), *NiemObr, KochPieś*; drap- : drąp- *RejAp* (1 : 1), *RejPos* (1 : 2), *CzechEp* (2 : 4). ♦ *W formach imp:* drap' (1) *RejPos*, drap- (3) *BielKron, GórnTroas, CzahTr*. ♦ *W formach praet i con:* drap- (6), drąp- (5); drap- *OpecŻyw, Mącz, SkarŻyw* (3), *SkarKazSej*; drąp- *RejZwierz, BielKron RejZwierc* (2), *Phil*. ♦ *W pozostałych formach:* drąp- (50), drap- (12); drąp- *RejZwierz* (10), *BibRadz, SarnUzn, RejAp* (2), *GórnDworz, RejPos* (4), *RejZwierc* (10), *PaprPan* (3), *CzechEp* (2), *BielSen, BielRozm, KochProp, WujNT*; drap- *SkarJedn, SkarŻyw, KochPieś*; drąp- : drap- *RejWiz* (8 : 1), *Mącz* (4 : 8); *drugie a jasne*.

inf drapać (31). ♦ *praes 1 sg* drąpię (13). ♦ *3 sg* drąpie (25), *drapa* [*Linde*]. *3 pl* drąpią (14), drąpają (11); drąpią *RejAp, RejZwierc* (3), *BielSen, BielRozm*, drąpają *BierRozm, DiarDop, KochPieś, KochProp*; drąpią : drąpają *RejWiz* (4 : 1), *RejZwierz* (1 : 4), *RejPos* (1 : 1), *PaprPan* (2 : 1). ♦ *praet 3 sg m* drapął (3). ♦ *3 pl m pers* drapali (5), [*drapili*]. ♦ *imp 2 sg* drań (1) *RejPos*, drąpaj (1) *GórnTroas*. ♦ *3 sg niechaj* drąpi(e) (1). *2 pl* drąpci(e) (1) *CzahTr*, drąpajci(e) (1) *BielKron*. ♦ *con 1 sg m* bych drąpiał (1). ♦ *3 sg m* by drapiał (1). ♦ *con praet 3 pl m pers* by byli drapali (1). ♦ *part praes act* drapiąc (3) *FalZioł, RejZwierz, Mącz*, drapając (2) *SkarJedn, SkarŻyw*.

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI – XVIII w.

1. *Skrobać paznokciami albo pazurami, dziobem; trzeć, szorować; grzebać nogą (o ludziach i zwierzętach); affricare, scalpere* *Mącz, Calep*; *radere* *Mącz, Cn*; *confricare, fricare, refricare, scarificare, sculpturare* *Mącz*; *scabere, suffricare* *Calep* (17) : on [*celebrans przy mszy*] im [*księżom asystującym*] tu łąfzkuie/ by Miedźwiedź s łkorami. Mruczy/ łapi/ pogłada/ iedno iż nie drapye *RejZwierz* 106; ále gdy poczęła [żółć] go w oczy kąłać/ tedy iął drápác [*attrivit*]/ y opádło bielmo z oczu ie⁸⁰ *BibRadz Tob* 11/10; Radit corvus terram, Grzebie álbo drąpie. *Mącz* 345b, 136d [3 r.], 137a, 370b [2 r.]; Affrico – Oczieram, drapie nacieram. *Calep* 40b; Scabo – Drapię, trę. *Calep* 950a, 950a, 1027b.

drapać co (3): *Mącz* 136d; Tedy począł mázác oczy oycá fwoiego gorzką żółcią/ [...] ále gdy poczęła go w oczy kąłać/ tedy iął ią drápác [*attrivit*] *BudBib Tob* 11/10. Cf »drapać uszy«.

Przysłowie: Manus manum fricat Proverbium, Ręká rękę drąpie *Mącz* 136d.

Zwroty: »drapać w łąźniej« (1): Scarifico, Náćinam/ náńiekam/ nacieram/ drąpię w łąźniej. *Mącz* 371a.

»drapać uszy« = *jako umowny znak porozumienia fałszerzy* (1): Bo iedni drapią vfzy ná fie pogłádaiąc/ A drudzy fie pod ftołem nogami tykaiąc. *RejWiz* 31v.

2. *Drzeć, rozdzierać, rwać, rozrywać, szarpać, targać, bić; ranić, kaleczyć, gryźć; katować, tortuować, męczyć; lacerare, laniare* *Mącz, Cn*; *ulcerare, torquere* *Mącz*; *vulnerare unguibus* *Calag*; *carpere, charaxare, collacerare, concerpere, conscindere, cruentare, delacerare, dilacerare, dilaricare, discerpere, distrahere, dstringere, divellere, lambarare, notare perscindere, sauciare, scindere, verberare* *Cn* (70) : Lanio, Drę ná fztuki rozbieram Drąpię. *Mącz* 183d, 181b, 459a, 501b; Drápác. *Vulnerare unguibus. Calag* 313b.

drapać kogo, co (46): A gdy go poczał lew drápác/ Ielenń táko iął nárzekác. *BierEz* Kv, O4; *Zwirzeta* ie [ludzi] drapáią *RejWiz* 94; *RejZwierz* 69v, 110, 128, 128v; *BibRadz Ioann* 10/12; *RejAp* 82v; á przegrawáiąc [dworzanin] niéchay [...] nie láie/ nie drapie kart *GórńDworz* M4; *RejPos* 122, 193v; *RejZwierc* 27, 115; *SkarJedn* 310; *SkarŻyw* 30, 41, 92, 125, 126 (7); *CzechEp* 21; *NiemObr* 4; *KochPieś* 14, 38; *KochProp* 7; *Phil* R2; Zydy záklináče Szátan drapie. *WujNT* 474. Cf *drapać kogo, co czym; drapać co komu czym, Ze zdaniem dopełnieniowym, Zwroty*.

drapać kogo, co czym (7): *OpecŻyw* 94v; *FalZioł* V 20c; kruk przyleciał [...] drapał nosem y nogámi Gálliká *BielKron* 119v; rozgniewány Cefarz [...] kazał Pánnę policzkwóć/ y żeláznymi hakámi drápác *SkarŻyw* 20, 21, 41; *CzechEp* 21.

drapać co komu czym (1): Pelicanus, Ptak w Egipcie/ Pelikan/ którego to yeśt przirodzenie że krwią swoyá drápiąc sobie nosem swym pierśi ptałzetá swe gdy od węzów bywáyá zádułzone pokrápia á tak ye zás oziwia. *Mqcz* 286d.

Ze zdaniem dopełnieniowym [co (1), kogo (1)] (2): Máciác podle siebie [pijany] kogo znaydzye drapie. *RejWiz* 31; *RejZwierc* 218.

W porównaniu (2): Lecz ia nie iako niedźwiédź/ álbo mściwa Mysłę cię [Neto] drápác lwicá popędliwa *KochPieś* 14; Tá odbiežáłé stádo więc drápáią Rozboyce wilcy *KochPieś* 38.

Zwroty: [komu] łby drapać (1): fápią [opilcy]/ By w láźni sie ścieriaiąc gdy sobie łby drápią. *RejWiz* 15v.

»piersi drapać« = *na znak rozpaczy, żalu* (2): *SkarŻyw* [197]; Nu biédna ręko/ nie stóy/ pierśi drapay/ Y mocno w nie tłucz/ ná łbie włófy łapay. *GórńTroas* 12.

»drapać szaty, odzienie (na sobie)« = *na znak żalu lub oburzenia [szyk zmienny]* (2 : 2): Słyffátz to Kaijféls/ poczał drapatz na sobie odzienijé *OpecŻyw* 114; *BielKron* 38; tedy drápác száty ná sobie poczał on okrutnik *SkarŻyw* 125; *SkarKazSej* 699a.

»[kogo] zęby drapać« (1): by był Piotr ij ijinij apóstolowie tę zradę Iudáśłowę wiedzieli/ fnádzby go byli zęby drápali. *OpecŻyw* 94v.

Szeregi: »drapać i bić (2): Tedy go zawiésić ná palách/ y frodze drápác y bić kazał. *SkarŻyw* 126, 125.

»drapać, brać a szarpać« (1): [w czasie wojny] áno drapią biorą á szárpáią niewinne ludzi á ich máiętności *RejZwierc* 27.

»drapać a kasać« (1): [Turcy] iáko lwi [...] drapią á káfáią niewinny naród ludzki *RejAp* 82v.

»drapać, łupić, mordować, pożyrać« (1): iż ich [uczniów swoich] pan pošłał iáko owce w pošrod wilkow: á nie iáko wilki/ owce niewinne y obrony w sobie nie máiące drápác/ łupić/ mordowác/ pożyrać/ zębami Lwiemi/ páznokciámi Ryśiemi *CzechEp* 21.

»drapać a (i) rozpraszać« (2): á wilk też drapie y rośprałza [rapit et dispergit] owce. *BibRadz Ioann* 10/12 [idem] *RejPos* 122.

W przen (13) : Sępowie. IVż mi wierz ci Sępowie że nie drapią przykro/ Ani cie ołzukaia *PaprPan* E4.

drapać kogo, co (11): *RejZwierz* 108; *SarnUzn* H6; *RejAp* 146, 148; A on lew ryczący [czart] [...] to go [złego człowieka] iuż drapie iáko chce *RejPos* 331, A2v, A5v; *RejZwierc* 84v; Te Myfzy niecnotliwe

co ten kray łzarpáią/ Wierz mi że ci Kotowie czyście ich drapáią. *PaprpPan* Z2, Z2; Y frogim wilkóm drápác łtádo fwé dopuścífz? *KochPs* 109.

drapać czego (2): O nędzny páłterzyku á nędzny człowiecze/ [...] y iáko też wielz iáka wiernemu páłterzowi á iáka naiemnikowi kthory dopuśczá wilkowi drapać owieczek swoich/ ieft zaplátá zgotowana *RejPos* 20, 198.

Szeregi: »kásać a drapać« (1): Poetowie [...] rzkomo piłáli o Lwieeh/ o Smoczech/ [...] áno fie to rozumiało o onych frogich kroloch á mocarzoch świátá tego/ iáko ludzi káfáli á drapáli iáko ine żwirzétá frogie. *RejZwierc* 84v.

»drapać a niszczyć« (1): A nie dopuścżay tym wilkom drapieżnym świátá tego drápác á niłzczyć tych nędznych owieczek swoich. *RejPos* 198.

»drapać a odzierać« (1): y iuz iá [*bestyję* = *papiestwo*] poczęli łzpétnie drápác á odzyerác z odzyenia iey. *RejAp* 146.

a. O roślinach i rzeczach martwych (7) :

W porównaniach (6): *RejWiz* 4 [2 r.]; A ták nie toć ieft łláhectwo [...] włpaniła poštáwá/ wywiefzone herby/ wżytkoć to łá iáko iágody ná głogu/ chocia y fie pięknie czyrwienieiá/ ále łmáku w nich żadnego nie málz/ á głóg przedię drapie. *RejZwierc* 52v; Skępiec iáko głóg co drapie przy drodze *RejZwierc* 217, 74v, 105v.

3. Prześladować kogoś, gnębić, napastować, krytykować, oczerniać (10) : *RejZwierc* 217; á godźifz fię to ták bárzo obládzoną bráciá drápác? á ktoż drapie? átołi Kápłan duchowny? *CzechEp* 97.

drapać kogo, co (8): *RejAp* 63v; *RejPos* 193v; Drápác niewinne łtoi zá złodzyeyłtwo. *RejZwierc* 226; *CzechEp* 17, 30, 97 [2 r.], 101.

W połączeniu szeregowym (1): ázaż by on [*ks. Powodowski*] przedsię/ gdy by prawdźiwie Chriłtíaninem był duchownym/ pozwolić tego kiedy łobie miał/ żeby mię dla tego nienawidzić/ chćieć drápác/ ná mię inłtygowác/ przełładowác/ krwie moiey prágnąc miał? *CzechEp* 17.

Szeregi: »drapać a gryźć« [*szyk 1 : 1*] (2): kthory [*wór włosiany*] s przyrodzenia drapie á gryzie ciáłá ludzkie *RejAp* 63v; kthora [*nauka fałszerzy*] nie thylko ciáłá ále y dułze nędznych ludzi záwżdy gryśc á drapać mułi. *RejAp* 63v.

»drapać, męczyć a uciáżać« (1): A nie dráp/ nie męcz/ á nie vciáżay z nich żadnego *RejPos* 193v.

»(nie) mordować, (nie) drapać« (2): iz kościół prawdźiwy Boży ták fię nie rzádzi/ nikogo nie morduie/ nie drapie *CzechEp* 97, 31.

»drapać, (i) szczypać« [*szyk 1 : 1*] (2): Ale choćiaż też kto vporem łwym nas łzczypác y drapać nie przełłanie/ przedię iednák práwdá kthora przy nas ieft/ [...] ołtoi fię *CzechEp* 101, 30.

4. Grabić, plądrować, łupić, rabować, zagarniać siłą; wyzyskiwać, uciskać materialnie, doprowadzać do nędzy (17) : Więc urzędnicy drapają, Żadnej lutości nie mają, Włódując niesprawiedliwie *BierRozm* 15; *RejZwierc* 183.

drapać kogo, co (15): *DiarDop* 113; *RejWiz* 48v, 94, 104v; *RejZwierc* 83, 110v; Także vbogi kmiotek/ drapye go [*zajączka*] co żywo *RejZwierc* 129v; *RejPos* 164v; Skępiec káždego drapie iáko może *RejZwierc* 217, 228, 242; *BielSen* 8; *BierRozm* 5; *CzahTr* F3; [*Iáczwingi*/ [...] S Połowcy/ Polłkę/ Mázwółze/ drapili/ Tym fie żywili. *StryjGoniec* N4v]. *Cf Zwrot*.

W porównaniu (1): Włzytko tho áby wydrzeć drapye [złodziej] iáko kotká. *RejWiz* 94.

Zwrot: »drapać [co] do siebie« (1): ZLego łługę málárze/ ták figurowáli/ [...] miáłto rąk/ dwie Niedzwiedze łápye/ Iż włzytko [zły sługa] gdzye co potka/ to do łiebie drapye. *RejZwierz* 118.

Szereg: »drapać a szarpać« (1): ktorzy nic nie dbając o [Rzecz]pospolitą sami to [dobra królewskie] między się drapają a szarpają bez wstydu *DiarDop* 113.

5. Golić (*oparte żartobliwie na kalamburze wyzyskującym dwojakie znaczenie słowa ‘drapać’*) (1) : Przywiedli [przed króla] wielkiego Lwá/ co gi włąpili. Krol rzekł/ nie radbych widział/ by ten bárwierzem był/ Pewnie kogoby drapał/ iżby łie zápoćił. *RejZwierz* 39.

Synonimy: **1.** grześć, ocierać, skrobać, szarpać, szczypać, trzeć; **2.** bić, drzeć, kęsać, męczyć, niszczyć, odzierać, szarpać; **3.** gryźć, mordować, szczypać; **4.** brać, chwytąć, drzeć, grabić, łupić, mordować, prześladować, szarpać; **5.** golić.

Formacje współrdzenne: podrapać, rozdrapać, udrapać, wdrapać, wydrapać, wzdrapać, zdrapać; odrapiać; drapnąć; oddrapować, odrapować, przedrapować, przydrapować, udrapować, wydrapować, zdrapować.

Cf **DRAPAJĄCY, DRAPANIE, DRAPANY, DRAPIAĆ, [DROPIRZYT]**

KN